

Міністерства транспорту та зв'язку України від 11 березня 2003 р. № 185 [Електронний ресурс] / Мін-во транспорту та зв'язку України. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

3. Нижник Н. Р. Перспективи вдосконалення системи територіальної організації влади / Н. Р. Нижник // *Економічний часопис*. – 2007. – № 7/8. – С. – 49–51.

4. Лецук А. Р. Організаційно-правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. Р. Лецук. – Львів, 2010. – 16 с.

5. Ключев М. М. Організаційно-правові засади протидії правопорушенням на транспорті: проблеми та перспективи / М. М. Ключев // *Матеріали наук. конф. [«Організаційно-правові засади боротьби з правопорушенням на транспорті»]*, (Одеса, 9–10 жовтня 2009 р.) / *Одес. держ. ун-т внутр. справ. – Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 3–5.*

6. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті : *наук.-практ. посіб. / уклад. А. М. Волощук, А. А. Анасенков, С. О. Баранов, В. С. Бутенко, С. В. Поляков, О. І. Ульянов. – Одеса : ОДУВС, 2010. – 190 с.*

УДК 342.95.76

В.В. Серeda

кандидат юридичних наук,

С.С. Єсімов

кандидат юридичних наук, доцент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ТЕРМІНУ ТА ПОРЯДКУ ЗАТРИМАННЯ ОСІБ – ПОРУШНИКІВ ПРАВИЛ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

У статті порушуються питання порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин. Розглядаються питання внесення змін до нормативної бази у сфері прав та свобод людини щодо незаконного обігу наркотиків на зразок норм права Європейського Союзу.

Ключові слова: порядок затримання, термін затримання, норми права, міліція.

В статье поднимаются вопросы порядка задержания лиц, нарушающих правила оборота наркотических веществ. Рассматриваются вопросы внесения изменений в нормативную базу в сфере прав и свобод человека в отношении незаконного оборота наркотиков на основе норм права Европейского Союза.

Ключевые слова: порядок задержания, срок задержания, нормы права, милиция.

The questions of order of detention of persons of violators of rules of appeal of narcotic matters are affected in the article. The questions of making alteration are examined to the normative base in the field of rights and freedoms of man in relation to the illegal appeal of drugs like the norms of right for European Union.

Keywords: to the order of detention, term of detention, norm of right, militia.

Постановка проблеми. У період реформування органів виконавчої влади, поряд з іншими заходами, передбачається реформування адміністративного законодавства взагалі та інституту обмеження прав та свобод людини зокрема.

Посилення боротьби з наркоманією, формування нового правового простору, зміна соціальних пріоритетів приводять до необхідності по-новому дослідити усталені правові інститути, які створюють фундамент правової системи та забезпечують належний рівень функціонування правових відносин в країні у тому числі у сфері прав та свобод людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти профілактики правопорушень, діяльність міліції в цьому напрямку тією чи іншою мірою висвітлювались в роботах українських учених-адміністративістів: В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, С. Т. Гончарука, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Л. В. Ковалюк, А. Т. Комзюка, І. В. Мартянова, О. І. Остапенка, І. М. Пахомова, Ю. С. Шемшученка, О. М. Якуби та інших.

Водночас треба зауважити, що навіть коли питання щодо терміну та порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин порушувалися, їх висвітлення та дослідження найчастіше провадилося в межах

приписів чинного законодавства, яке на сьогодні не відповідає належною мірою вимогам реформування українського адміністративного права, його гармонізації зі стандартами європейського законодавства.

Метою даної статті є поглиблення наукової розробки найактуальніших питань щодо терміну та порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правові методи в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин охоплюють комплекс суспільних відносин, які регулюються законодавством України – Законом України «Про міліцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення та відомчими нормативними актами. Складність юридичного тлумачення відомчого правового регулювання полягає у недостатній чіткості юридичного поняття «у необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження». Водночас Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративне затримання до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу.

Під це поняття можуть підпадати громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Разом з тим Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає надання адміністративних, санітарно-гігієнічних та медичних послуг особі, яка поміщається в спеціальну установу міліції або в кімнату для затриманих чергової частини міського, районного, лінійного органу внутрішніх справ (далі – у спеціальну установу міліції).

Ураховуючи те, що у спеціальну установу міліції направляється особа, яка вчинила злочин або адміністративне правопорушення і перебування не тягне за собою юридичних наслідків (наприклад, судимість), можна погодитись з доцільністю щодо утримання в ізоляторі тимчасового тримання органу внутрішніх справ особи, яку затримано в адміністративному порядку для проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження. Водночас недоцільно утримати особу затриману за порушення правил обігу наркотичних речовин у інших спеціальних установах міліції (спеціальних приймальниках для осіб підданих адміністративному арешту, кімнатах для затриманих чергових частина на термін більше 3 годин), оскільки обставини затримання мають одну юридичну природу з відповідними процедурами, передбаченими Кримінально-процесуальним кодексом України та Законом України «Про попереднє ув'язнення» [1]. Крім того, Кодекс України про адміністративні правопорушення чітко визначає обставини, які дозволяють утримувати в спеціальних установах міліції вказану категорію осіб.

Разом з тим в законодавстві України відсутні правові процедури надання спеціальних медичних послуг особам, які можуть становити загрозу життю та здоров'ю громадян, що теж гарантовано Конституцією України.

Порядок утримання в спеціальних установах міліції відомчими нормативними актами в повній мірі не регламентовано, тому режим утримання не можна прирівняти до режиму утримання затриманих та взятих під варту осіб, що здійснюється відповідно до Закону України «Про попереднє ув'язнення», що дозволяє, за умови внесення відповідних доповнень до Інструкції про роботу ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, використовувати ці ізолятори для надання спеціалізованої медичної допомоги особам, затриманим за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин.

Щодо встановлення особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, якщо правопорушник не має документів, що посвідчують її особу, то внесення змін до Закон України «Про міліцію» № 565-ХІІ від 20.12.1990 [2], передбачених Законом України «Про внесення змін до ст. 11 Закону України «Про міліцію» № 1188-VI від 19.03.2009, дало можливість судам враховувати інтереси міліції, територіальних громад та особи, яка затримана в підозрі в бродяжництві визначити ступінь доцільності та потреби в наданні адміністративних послуг останній в спеціальній установі міліції. У даному випадку застосування терміна «бродяжництво» викликано відсутністю документів у особи, але із врахуванням того, що дана особа скоїла правопорушення і що ступінь відповідальності відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення чи Кримінального кодексу України буде визначено після проведення дослідження, місцем утримання доцільно обрати ізолятор тимчасового тримання органу внутрішніх справ.

Безперечним є також факт, що в системі органів соціального захисту, які надають соціальну допомогу особам хворим на наркоманію, є відповідні установи. Водночас у законодавстві України не розкрито соціальний механізм в наданні допомоги вказаній категорії громадян. Окрім того, вони не надають адміністративних послуг і не уповноважені проводити дослідження з метою встановлення ступеня юридичної відповідальності, що характерно для спеціальних установ міліції – ізоляторів тимчасового тримання Міністерства внутрішніх справ України з чітким визначенням колом повноважень, порядком та режимом утримання. У даному випадку:

1. Стаття 29 Конституції України [3] гарантує право на свободу й особисту недоторканність та допускає обмеження такого права лише «у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його припинити». При цьому уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою лише «як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа

негайно звільняється з під варти, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою». Тому доцільно визначити терміни адміністративного затримання: для проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до 72 годин; для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – на строк до десяти діб, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу. Указане відповідає статті 8 Конституції України, яка проголошує верховенство права.

2. Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод закріплено принцип правової визначеності, оскільки її відсутність позбавляє громадянина можливості передбачити негативні наслідки своєї поведінки в конкретній ситуації.

Підставою для поміщення до ізолятору тимчасового тримання осіб – порушників правил обігу наркотичних засобів та психотропних речовин повинен бути індивідуальний процесуальний акт з-поміж нормативних процесуальних актів, які фіксують дії визначені носієм матеріального права, у даному випадку Кодексом України про адміністративні правопорушення. Підставою для поміщення особи за порушення правил обігу наркотичних засобів та психотропних речовин повинна бути постанова по справі про адміністративне порушення щодо статті 44 Кодексу України про адміністративні правопорушення з відповідними матеріалами щодо терміну утримання до 72 годин.

Щодо встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження, якщо правопорушники не мають документів, – на строк до десяти діб з санкції суду відповідно до матеріалів адміністративної справи щодо статті 44 Кодексу України про адміністративні правопорушення [4].

3. Дефініція будь-якого протиправного діяння, яким вважається у суспільстві таке негативне явище, як порушення правил обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, чітко визначена в законі. Виходячи із тексту відповідної норми Кодексу України про адміністративні правопорушення, кожна особа може передбачити правові наслідки своєї поведінки. Неточність, неясність, невизначеність закону породжує можливість неоднозначного тлумачення, а відтак довільне (суб'єктивне) застосування його положень, поширення суперечливої правозастосовної практики, що, у свою чергу, послаблює гарантії захисту прав, свобод і законних інтересів людини, яка затримується, так і суспільства, яке протидіє незаконному обігу наркотичних речовин, забезпечує охорону здоров'я громадян.

Утримання вказаних осіб у приміщеннях ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ не має юридичних наслідків. Юридична природа, незважаючи на схожість процедури утримання, відрізняється від юридичної природи, визначеної Кримінально-процесуальним і Виправно-трудова кодексом України та Законом України «Про попереднє ув'язнення». Вона визначається Кодексом України про адміністративне правопорушення і застосовується для захисту суспільних інтересів у галузі охорони здоров'я населення, проголошених і гарантованих Конституцією України. Разом з тим стаття 29 Конституції України допускає обмеження такого права лише «у разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його припинити», що можливе лише за утримання в спеціальній установі міліції.

Окрім того, інструкція про роботу ізолятора тимчасового тримання органів внутрішніх справ України передбачає утримання різних категорій затриманих, які порушили вимоги Кодексу України про адміністративні правопорушення. У даному контексті доцільно внести зміни до статті 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення та викласти її в редакції: «Особи, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, можуть бути затримані на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до 72 годин, на строк до десяти діб, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу. До розгляду адміністративної справи в суді, з письмового дозволу прокурора, дозволяється утримання вказаних осіб у спеціальних установах міліції терміном до 48 годин». З метою узгодження норм Кодексу України про адміністративні правопорушення доцільно також внести доповнення до статей 277, 277-1, 284.

Отже, визначення терміну та порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин – покликане зробити політику держави у сфері прав людини більш природною. Саме такі завдання стоять перед міліцією у світлі наближення приєднання України до Європейського Союзу.

Висновки. Розглядаючи окремі питання щодо терміну та порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин крізь призму прав людини, бачимо, що вирішення ключових проблем правової регламентації, оптимального державного регулювання, узгодження національного законодавства з міжнародними нормами та стандартами потребує їх ґрунтовного переосмислення.

Література

1. *Про попереднє ув'язнення* : Закон України від 30 червня 1993 р. №3352- XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. *Про міліцію* : Закон України від 20 грудня 1990 р. №565-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 347.77.025: 330.341.1. (045)

З.Б. Живко

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ;

П. Живко

Львівський університет бізнесу та права

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

У статті розкрито деякі питання державної політики у сфері управління інтелектуальною власністю та захисту її прав.

Ключові слова: соціальний простір, інтелектуальна власність, кримінальна відповідальність.

В статье раскрыты некоторые вопросы государственной политики в сфере управления интеллектуальной собственностью и защиты ее прав.

Ключевые слова: социальное пространство, интеллектуальная собственность, уголовная ответственность.

The article revealed some issues of public policy in the sphere of intellectual property management and protection of their rights.

Keywords: social space, intellectual property, criminal responsibility.

Постановка проблеми. Україна докладає значних зусиль на шляху інтеграції в Європейський Союз. Адже вступ до ЄС є пріоритетним напрямком зовнішньої політики нашої країни. Європейський Союз завжди надавав допомогу іншим країнам щодо полегшення процесу їхньої адаптації до європейських стандартів та вимог. Зокрема, у 1991 році Європейський Союз розробив та започаткував програму TACIS, призначену для країн СНД та Монголії. Метою цієї програми є надання допомоги в досягненні адекватного рівня правової охорони прав інтелектуальної власності, а також сприяння відповідним органам державної виконавчої влади в створенні сприятливого середовища для ефективного захисту прав інтелектуальної власності та скорочення обсягів контрафактної діяльності та піратства. Увага з боку ЄС до цих питань свідчить про їх актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковими дослідженнями питань управління інтелектуальною власністю займалися Г. Андрощук, В. Геєць, О. Лищишин, Є. Крикавський, І. Михасюк, Л. Петрович, І. Тивончук, А. Шеваріхін, В.Яцкова та інші. Але є ще багато резервів їх подальшої наукової розробки. Зокрема, практично не приділялася увага комплексній ув'язці процесів управління інтелектуальною власністю з її захистом (пор.: [1-4]).

Мета статті. Метою статті є розгляд деяких актуальних аспектів функціонування системи правової охорони інтелектуальної власності.

Результати дослідження. Розвиток будь-якої країни в умовах інноваційної економіки визначається наукою. Проте має місце таке протиріччя: з одного боку, наука полегшує розвиток економіки, з другого – останній обмежується правами інтелектуальної власності. Права інтелектуальної власності вагомі для різних видів комерційної діяльності, бо допомагають забезпечити доходи, захищають інвестиції в наукові дослідження та підтримують не лише бізнес, але й науку. І тут правові аспекти захисту інтелектуальної власності мають першочергове значення. Адже завдяки правозастосовчій практиці можна заохочувати інновації, надавати премії та нагороди винахідникам і науковцям, отримувати економічну та соціальну винагороду без вдавання до монополій та незаконних обмежень свободи.

Утворення в Україні Державного департаменту інтелектуальної власності в 2000 році започаткувало суттєві зміни політики нашої держави у сфері інтелектуальної власності. Адже рівень економічного розвитку суспільства потребував не лише здійснення функцій, традиційних для патентного відомства та агентства з